

УДК 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-2.18>

ПЕРЕКЛАД БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ НА МАТЕРІАЛІ КАЗОК БРАТІВ ГРИММ

TRANSLATION OF NON-EQUIVALENT VOCABULARY ON THE MATERIAL OF THE GRIMM BROTHERS' TALES

Гаврилова І.М.,

orcid.org/0000-0003-2322-8051

*старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*

Атанасова О.А.,

orcid.org/0000-0001-9494-5942

*студентка бакалаврату
кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*

Стаття присвячена дослідженню поняття безеквівалентної лексики німецької мови. У роботі була розкрита проблема існування безеквівалентної лексики в німецькій та українській мовах. Також було з'ясовано, що безеквівалентна лексика відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. Спостереження доводять, що безеквівалентна лексика як складник образності тексту створює емоційно-експресивний підтекст, пов'язаний з ідеоетнічним компонентом значення, яке висувається у смисловій ієрархії твору, є своєрідною функціонально-смысловою домінантою тексту.

Робота яскраво показує, що проблема перекладу безеквівалентної лексики є глобальною, оскільки народи щодня обмінюються культурами, власними надбаннями. Проте кожна культура має свої характерні риси, те, чим вона відрізняється від іншої.

Були проаналізовані класифікації та роботи Кочергана, Влахова, Флорина, Волошиної та багатьох інших лінгвістів, які досліджували явище безеквівалентності, відсутності еквівалентна у мові перекладу. Аналіз показав, що складність полягає у правильному виборі методу перекладу. У дослідженні автори спиралися на класифікацію Бархударова, який виділяє такі методи: транскрипція і транслітерація, калькування, описовий переклад, наближений переклад і лексичні трансформації, які включають додавання, вилучення, заміну та контекстуальну заміну (конкретизацію, генералізацію та антонімічний переклад).

Теоретична частина була підкріплена аналізом казок братів Грімм німецькою мовою та їх перекладів українською мовою. Це дало змогу дійти висновку, що такі тексти містять лексику, яка дійсно відображає національну специфіку і колорит німецької мови, але з її перекладом є певні труднощі, оскільки в українській мові ці еквіваленти відсутні. Аналізи перекладів Сакидона, Веденського, Воробйової та Кроткевича показали, що знайти по справжньому влучний переклад є основною проблемою. Найвдаліші переклади були запропоновані Сакидоном.

Висновком роботи є той факт, що безеквівалентна лексика існує в усіх мовах. Для того, щоб зробити правильний переклад, необхідно перевірити, чи існує поняття, позначене іншомовним словом, у мові перекладу; проаналізувати значення, яке несе це поняття; підібрати спосіб перекладу із існуючих, який більш повно і точно відтворить це поняття; правильно передати не лише форму, але й значення слова, зберігши не тільки колорит, а й національну специфіку.

Ключові слова: безеквівалентна лексика, лакуна, лакунарність, лексичні трансформації, реалії, екзотизм.

The article is devoted to the study of the concept of non-equivalent vocabulary of the German language. The problem of the existence of non-equivalent vocabulary in the German and Ukrainian languages was revealed in the paper. It has also been found that non-equivalent vocabulary reflects the national and cultural identity of the language at the lexical level, names such concepts and phenomena in the sphere of a particular culture that are not peculiar to others. Observations prove that the non-equivalent vocabulary as a component of the imagery of the text creates an emotional-expressive subtext, connected with the ideo-ethnic component of meaning, put forward in the semantic hierarchy of the work, acts as a peculiar functional-semantic dominant of the text.

The work clearly demonstrates that the problem of translating non-equivalent vocabulary is global today, as peoples exchange cultures on their own. However, each culture has its own characteristics, different from the other.

The classifications and works of Kochergan, Vlahov, Florin, Voloshina and many other linguists were analyzed. They investigated the phenomenon of non-equivalence, absence equivalent in the language of translation. The analysis showed that the difficulty lies in the right choice of translation method. In the study, the authors relied on the classification of Barkhudarov, who distinguishes the following methods: transcription and transliteration, loan translation, descriptive translation, approximate translation and lexical transformations, which in turn include addition, deletion, replacement and contextual replacement (concretization, generalization and antonymic translation).

The theoretical part was supported by an analysis of the Grimm brothers' fairy tales in German and their translations into Ukrainian. This made it possible to conclude that such texts contain a vocabulary that does reflect the national specificity and color of the German language, but there are some difficulties with its translation, since these equivalents are absent in the Ukrainian language. Analyzes of translations by Sakidon, Vedensky, Vorobyova and Krotkevich have shown that finding a truly accurate translation is a major problem. The most successful translations were suggested by Sakidon.

The conclusion of the work is the fact that an equivalent vocabulary exists in all languages. In order to make a correct translation, it is necessary to check whether there is a term, marked in a foreign language, in the language of translation; analyze the meaning that the concept carries; to choose a method of translation from the existing ones that will reproduce this concept more fully and accurately; correctly convey not only the form but also the meaning of the word, preserving not only the color but also the national specificity.

Key words: non-equivalent vocabulary, lacuna, lacunarity, lexical transformations, realities, exoticism.

Постановка проблеми. Нещодавно у сучасній мовознавчій науці з'явився термін «безеквівалентна лексика». Мовознавці намагаються дати йому визначення, відмежовуючи його від інших «національно маркованих» понять, оскільки зараз воно ще не має однозначності та конкретності. Цікавою ця тема для науковців є саме через те, що безеквівалентна лексика яскраво відображає національну специфіку культури, яка безпосередньо пов'язана з предметами та явищами матеріальної та духовної культури, з історією суспільства і є своєрідною формою закріплення та передачі суспільно-пізнавального досвіду. До того ж саме цими факторами зумовлена семантика лексичних одиниць, які відображають явище безеквівалентності.

Сучасні мовознавці із підвищеною зацікавленістю ставляться до проблеми перекладу, яка зумовлена тим, що перекладацький метод слугує не лише для виявлення подібностей і відмінностей мов, але й для вивчення культурної специфіки, що можливо через дослідження безеквівалентної лексики. Це і зумовлює **актуальність дослідження**.

Формулювання мети і завдань статті. Мета роботи полягає у дослідженні безеквівалентної лексики німецької мови на основі казок братів Грімм.

Для досягнення поставленої мети було поставлено такі **завдання**:

- визначити поняття безеквівалентної лексики;
- зазначити проблеми перекладу безеквівалентних лексичних одиниць;
- вказати прийоми перекладу «неперекладної» лексики;
- розглянути класифікації безеквівалентної лексики сучасної німецької мови;
- проаналізувати труднощі при перекладі лексики на матеріалі казок братів Грімм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над поняттям безеквівалентної лексики працювали такі мовознавці як М. Кочерган [8], С. Влахов, С. Флорин [4], Є. Верещагін, В. Костомаров [5], А. Волошина [2], Н. Миропольська [12] та інші. Мовознавці детально окреслюють як теоретичне, так і практичне підґрунтя процесів перекладу безеквівалентної лексики. До того ж їх роботи повно і точно класифікують види безеквівалентної лексики та способи її трансляції на українську мову.

Виклад основного матеріалу. Одиниці словникового запасу двох мов (наприклад, німецької та української) не мають безпосередньої відповідності. Всі слова є специфічними та неповторними. Проте не можна стверджувати, що лексичні одиниці німецької й української мови не мають нічого спільного. Переклад слова розпочинається із спроби виявити в мові перекладу слова, які мають відповідне значення до того, яке перекладається. Так, якщо необхідно перекласти слово *der Feiertag*, перш за все варто встановити значення слова і потім підібрати відповідник у мові перекладу. Таким чином українське слово «свято» буде необхідною відповідною лексичною одиницею.

Проте відображення національної специфіки культури яскраво виявляється у безеквівалентній лексиці, яка безпосередньо пов'язана з предметами та явищами матеріальної та духовної культури, з історією суспільства і є своєрідною формою закріплення та передачі суспільно-пізнавального досвіду. В сучасному перекладознавстві безеквівалентну лексику прийнято визначати як слова, значення яких не можливо співвіднести з жодними іншомовними поняттями, оскільки вони перш за все відображають реалії та несуть національний характер. І саме ця лексика становить найбільшу проблему для перекладачів, оскільки

дуже важко віднайти поняття, яке носитиме таке ж саме або хоча б схоже значення [5, с. 43].

Цінність безеквівалентної лексики полягає у її безмежному лінгвокультурному потенціалі. Н. Миропольська зазначає, що не можливо уявити процес опанування мовою без паралельного засвоєння соціального і культурного надбання народу – носія мови. Мова і культура – два явища, зв'язок між якими опосередкований людиною – носієм певної мови, певної культури [12, с. 95–96].

Безеквівалентна лексика присутня в усіх мовах. На думку М. Кочергана, лише 6-7% від загальної кількості активно вживаних слів складає саме ця «неперекладна» лексика [9, с. 171–172]. Л. Латишев вважає безеквівалентною лексикою «слова та сталі вирази іноземної мови, які не мають більш-менш повних відповідників у вигляді лексичних одиниць (слів і сталих виразів) у мові перекладу» [10, с. 147].

Поява цієї групи лексичних одиниць загалом пов'язана із життєдіяльністю певного лінгвокультурного колективу та відображає різницю між лінгвістично-понятійними кодами. Також її появу можна пояснити екстралінгвістичними факторами. Як стверджує А. Волошина, «кожен етнос у процесі своєї життєдіяльності «олюднює» навколишнє середовище та вносить у нього специфічні риси. З плином часу виникають етнічно значущі предмети-реалії. У лексиці вони фіксуються словами-реаліями» [2, с. 57].

Явище безеквівалентності має багато спільних рис із лакунарністю. Дослідники вважають, що безеквівалентна лексика – це лексична лакуна (у бінарному зіставленні з певною мовою). Про безеквівалентні лексичні одиниці можна говорити як про лексичні лакуни в міжмовному порівнянні, коли постає проблема трансформації. Але все-таки між цими поняттями існують істотні відмінності: безеквівалентна лексика визначається у межах кількох (двох) мов, лакуни можуть бути в окремій мові через відсутність однослівної номінації певного поняття [6, с. 93].

Дослідження Г. Бикової, Ю. Ліпатової, І. Марковіної, З. Попової, Ю. Сорокіна, І. Стерніна, Ю. Стерніна та інших розкривають широке розуміння лексичних одиниць, які не мають відповідників у мові перекладу. Ці вчені вважають, що «лакуна» належить до родового поняття для позначення сукупності культурних і текстових розбіжностей, які можуть виникати під час зіставлення двох мов.

Науковець Л. Латишев пропонує у своїх дослідженнях класифікацію, в якій виділяє такі чотири групи:

1. Слова – реалії.
2. Тимчасово безеквівалентні терміни.
3. Випадкові без еквіваленти.
4. Структурні екзотизми [10, с. 157–160].

Слова-реалії – це лексичні-одиниці вихідної мови, що не мають у мові перекладу лексичних відповідників тому, що позначуваний цією одиницею предмет чи явище відсутні у практичному досвіді етнічної спільноти носіїв мови перекладу [11, с. 52]:

– *Der Advent* – *передріздвяний час, який починається за чотири тижні до Різдва і святкується кожної неділі,*

Вчений В. Виноградов класифікує реалії ще й на окремі групи [3, с. 79]:

а) побутові реалії, які належать до житла та особливостей побуту, музичних інструментів, назв страв національної кухні, напоїв, грошових знаків і міри, видів занять і професій:

– *Der Eintopf* – *айнтонф (густий суп, який замінює першу і другу страву),*

– *Die Kartoffelklöße* – *картопляні кнелі;*

б) реалії етнографічного та міфологічного характеру, які охоплюють етнічні та соціальні групи, народні свята та танці, імена богів, міфологічних і казкових героїв, а також реалії природного світу:

– *Lausitzer Sorben* – *лужицькі серби,*

– *die Zugspitze* – *гора Цугшпітце;*

г) реалії, які стосуються державно-адміністративного укладу та суспільного життя:

– *der Bundestag* – *Бундестаг,*

– *der Bundeskanzler* – *федеральний канцлер;*

д) ономастичні реалії, до яких можна віднести антропоніми, топоніми, імена літературних героїв, назви компаній, аеропортів, стадіонів:

– *Hans* – *Ганс,*

– *Berlin Tegel* – *аеропорт Берлін Тегель;*

е) асоціативні реалії, які включають символіку рослинного походження (дуб – символ Німеччини, калина – символ України), кольорові символи (коричневий як колір неонацизму в Німеччині), загальнокультурні, фольклорно-літературні, історичні та мовні алюзії, які натякають на відомий фразеологізм, крилату фразу чи прислів'я (*Aller Anfang ist nötig* використовується в рекламі, посилаючись на відоме німецьке прислів'я *Aller Anfang ist schwer*).

Все зазначене вище дозволяє авторам погодитися із твердженням З. Попової та Й. Стерніна, що «умови життя та побуту народу сприяють виникненню понять, принципово відсутніх у носіїв інших мов. Відповідно, в інших мовах немає й однослівного словникового еквівалента

для їх передачі» [13, с. 71]. В українській мові відсутнє слово, еквівалентне німецькому *Besteck* (столові прибори: виделки, ножі, ложки; набір інструментів; позначення судна на морській мані), *Geschwister* (брати й сестри).

Термін «безеквівалентна лексика» вживається, щоб позначити відсутність відповідника тієї чи іншої лексичної одиниці в словниковому складі мови перекладу. Проте не слід застосовувати цей термін у значенні «неможливості перекладу» певної групи лексичних одиниць. Загалом засобами будь-якої мови можна назвати будь-які поняття, слово чи словосполучення. Безумовно, переклад «безеквівалентної лексики» становить для перекладачів певну складність у процесі перекладу, яку можна подолати. Теоретичні дослідження показують, що існує дві основні проблеми передачі такої лексики:

1) відсутність у мові перекладу еквівалента через відсутність у носія цієї мови поняття, яке позначається чужою лексичною одиницею;

2) необхідність передати не лише предметне значення слова, але й колорит, його додатковий відтінок.

Нині існує велика кількість підходів до передачі «безеквівалентної лексики» мовою перекладу, що були розроблені відомими вченими. Наприклад, болгарські вчені С. Влахов і С. Флорин пропонують класифікацію, в якій виділяють лише два способи передачі реалій [4, с. 107]:

1) транслітерацію,

2) переклад, який поділяється на:

а) неологізми, куди належать кальки, напівкальки, освоєння, семантичний неологізм;

б) заміна реалій;

в) приблизний переклад (тобто відповідність за родом і видом, функціональний аналог, опис, пояснення, тлумачення);

г) контекстуальний переклад.

Автори прагнуть більш детально розглянути класифікацію, яку пропонує Л. Бархударов. Для всіх груп «безеквівалентної лексики» він виділяє п'ять основних способів перекладу [1, с. 97–104]:

1. Транслітерація та транскрипція.

Застосовуючи метод транслітерації, перекладач перш за все передає графічну форму слова мови оригіналу за допомогою засобів мови перекладу, а під час методу транскрипції передається звукова форма слова. Але слова, утворені цими способами, не завжди можна називати адекватним перекладом, оскільки при транскрипції і транслітерації процес перекладу наче оминається, передається лише форма, а не значення. Ці способи перекладу застосовують в основному

для того, щоб передати іншомовні власні назви, географічні назви та назви різних компаній, фірм, готелів, газет і журналів:

– *Frankfurter Allgemeine Zeitung* – газета «Франкфуртер альгемайне цайтунг».

Транскрипція та транслітерація доречні в тих випадках, коли важливо зберегти лексичну стислість поняття і разом із тим підкреслити специфічність названого об'єкту або реалії, які відсутні у мові перекладу. Недоліком цього способу можна назвати те, що він не завжди дозволяє розкрити зміст нового поняття реципієнту. Тому вказаний метод слід застосовувати помірковано.

2. Калькування.

Цей спосіб полягає в тому, що для передачі безеквівалентної лексики вихідної мови перекладач застосовує її прямі лексичні відповідники у мові перекладу, тобто перший словниковий відповідник із синонімічного ряду:

– *der Kindergarten* – дитячий садок.

3. Описовий, або пояснювальний переклад.

Суть цього способу передачі безеквівалентних лексичних одиниць полягає в тому, що в процесі перекладу розкривається значення слова вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, а іноді й речень, які розкривають основні ознаки явища, що позначається цією лексичною одиницею:

– *der Zubringerverkehr* – рух транспорту місцевого сполучення, узгоджений із рухом транспорту далекого сполучення.

Хоча цей спосіб і розкриває значення вихідної лексики, але має суттєвий недолік – він досить громіздкий і неекономний, тому перекладачі поєднують два прийоми: транскрипцію або калькування та описовий переклад, подаючи його у виносці.

4. Наближений переклад.

В основі цього способу лежить використання реалії мови перекладу, яка має власну національну специфіку й схоже значення із відповідною безеквівалентною лексичною одиницею мови оригіналу.

– *der Weihnachtsmann* – Дід Мороз.

Звичайно ж ці поняття не однакові, але можуть бути використані у певних контекстах.

5. Трансформаційний переклад.

При цьому способі перекладач вдається до перебудови синтаксичної структури речення, до лексичних змін із частковою або повною заміною значення вихідного слова чи того й іншого одночасно:

– *das geistig-kulturelle Leben* – духовне та культурне життя.

Аналізуючи класифікацію Л. Бархударова, автори дійшли висновку, що вона є найбільш під-

ходящою для перекладу лексичних одиниць, які належать до безеквівалентної лексики, оскільки є досить повною та універсальною.

Переклад не може бути абсолютним аналогом оригіналу, тобто головним завданням перекладача є створення тексту, максимально наближеного до оригіналу. Саме для цього перекладачі застосовують перекладацькі трансформації та різні способи перекладу. Як бачимо, всі класифікації мають між собою спільні риси, оскільки базуються на однакових групах безеквівалентної лексики.

Роботи, присвячені безеквівалентній лексиці, піднімають питання проблеми перекладу, а також її впливу на комунікації. Тому при роботі з такою лексикою потрібно порівнювати конкретні пари мов. Для цього дослідження автори обрали німецьку та українську. В українському мовознавстві питання безеквівалентності національно маркованих одиниць порушують переважно в межах теорії перекладу. Автори монографії «Теорія та практика перекладу (німецька мова)» зараховують до тимчасово безеквівалентної лексики етнонаціональні елементи, які не мають відповідників у чужих мовах (нім. *штрейкбрехер*) [7, с. 147–148].

Бархударовим були запропоновані п'ять способів перекладу безеквівалентної лексики: транскрипція та транслітерація, калькування, описовий переклад, наближений і трансформаційний переклади. Останній спосіб слід розглянути більш детально. Вони стосуються перекладу не слів, а словосполучень і речень, проте, маючи справу з безеквівалентністю, часто доводиться розглядати оточення лексичної одиниці, щоб мати змогу її перекласти. Загалом існують такі види трансформації:

1. **Додавання.** Існують випадки, за яких треба додавати слова в тексті перекладу, аби зміст оригіналу та норми мови перекладу не порушувалися.

2. **Вилучення.** Щоб уникнути порушень норм мови перекладу, іноді перекладачі вилучають слова з тексту під час перекладання.

3. **Заміни.** Часто при перекладанні замінюють окремі слова чи словосполучення мови оригіналу на ті, які здатні більш вдало передати зміст оригіналу.

4. **Контекстуальна заміна.** Особливості контексту іноді змушують добирати такі слова у мові перекладу, які можна використовувати лише в цьому контексті. Існують такі види контекстуальних заміні:

– **конкретизація**, коли слова з більш вузьким значенням у мові перекладу використовують замість слів, що мають більш широке значення у мові оригіналу;

– **генералізація**, коли слова мови оригіналу, які мають більш вузьке значення, замінюються на слова мови перекладу з більш широким значенням;

– **антонімічний переклад**, коли стверджувальна конструкція замінюється на заперечну або навпаки.

Це класифікація Бархударова. Саме її автори обрали як основну для аналізу безеквівалентних лексичних одиниць німецької мови при перекладі на українську. Для аналізу було обрано казки братів Грімм «Бременські вуличні музиканти» та «Пані Метелиця». Автори вважають, що національно-маркована та специфічно-забарвлена лексика часто зустрічається саме у казках, оскільки в них вкладається національний колорит.

При роботі з казками перекладач має враховувати низку чинників. Насамперед зберегти своєрідність і неповторність казки, її національно та культурно специфічний колорит, функціональне навантаження. Запорукою успішного перекладу казок є дотримання вимог прагматичної адекватності, тобто відтворення засобами цільової мови того ефекту та впливу, який справляє казка на читача тексту оригіналу. Майстерність перекладача полягає у вдалому поєднанні таких стратегій як одомашнення та очуження, засобами реалізації яких слугують різноманітні перекладацькі способи та трансформації. Саме через це й була обрана саме така тематика.

До однієї з груп безеквівалентної лексики, які виділяє В. Виноградов, належать ономастичні реалії. До цієї групи належать імена літературних персонажів, антропоніми (імена людей), топоніми (назви населених пунктів, міст, сіл). У казках братів Грімм власні назви займають важливе місце. Прикладом можуть слугувати таке речення:

“*Nun, was jappst du so, Packan?*“ *fragte der Esel [1].*

Власна назва Packan, яка є кличкою собаки в цьому випадку, є безеквівалентною лексичною одиницею. У старі часи в Німеччині так називали великих собак. Автори ж пропонують цю назву як ім'я одного з героїв. Проаналізувавши три варіанти перекладу казки, автори помітили, що перекладачі по-різному транслюють цю кличку на українську мову.

1. *То й осел його питає:*

– *Гей, собако, чого так сопеш?* (переклад авторів із російської А. Введенського) [3].

У такому варіанті перекладач повністю оминає переклад імені собаки, що на думку авторів є некоректним, оскільки втрачається відчуття казковості та національного колориту.

2) – *Чого ти плачеш так, Пакан? – питає осел* [5].

У цьому варіанті перекладач транскрибує ім'я, також оминаючи переклад, проте зберігаючи колорит.

3) *Осел його й питає:*

Агов, Хапку, чого ти так важко сопеш? [6].

Власна назва *Paskan* походить від німецького дієслова *racken*, що означає «хапати». Таким чином перекладач (С. Сакидон) відобразив у перекладі значення слова, а також одну з характеристик собак, надав імені українського колориту за допомогою методу калькування, тобто вибором першого перекладного відповідника із словникового ряду. На думку авторів, це найбільш влучний переклад, оскільки у двох попередніх варіантах переклад оминається зовсім. До того ж бачимо в цих прикладах різні варіанти перекладу дієслова *jarsen*, яке означає «важко дихати», «сопіти». Тож варіант «плакати» зовсім не підходить ні як один із варіантів перекладу, ні за контекстом.

Іншою групою безеквівалентної лексики є побутові реалії, до яких належать особливості побуту, музичні інструменти, страви, напої, види занять і професій. Наприклад:

Ich spiele die Laute, und du schlägst die Pauken [1].

Це речення містить назви двох музичних інструментів. Перший – це *die Laute*, що перекладається як лютня. Всі перекладачі, які працювали над перекладом казки про Бременських музикантів, надають саме такий переклад. Проте другий інструмент, *die Pauken*, чомусь викликав труднощі. Автори зустріли такі варіанти:

1) *Я гратиму на лютні, а ти битимеш у барабан* [6].

Переклад цієї реалії був зроблений шляхом наближеного перекладу. Оскільки прямим перекладом лексичної одиниці є «литаври», а це є ударним інструментом, то можна виправдати вибір перекладача (С. Сакидона). Проте автори вважають нелогічним добирати синоніми, маючи точний еквівалент у мові перекладу.

2) *Я граю на лютні, а ти б'єш у мідні тарілки* [5].

Цей переклад можна пояснити так само, як і в попередньому варіанті. Проте автори не вважають за правильне надавати в перекладі наближений переклад, маючи прямий переклад лексичної одиниці із вихідної мови.

Автори пропонують наступний переклад, який передає лексичні одиниці такими, якими вони є в оригіналі:

Я гратиму на лютні, а ти битимеш у литаври.

Автори вважають це більш доречним і правильним.

Ще один приклад цієї групи лексики можна спостерігати у казці “*Frau Holle*”, яку перекладають як «Пані Метелиця».

У реченні “*Nun trug es sich zu, daß die Spule einmal ganz blutig war*” [2] авторів цікавить такий предмет побуду, який у вихідній мові позначається іменником *die Spule*. В українській мові він має такі варіанти перекладу: «котушка», «шпулька» та «бобіна». Із цих варіантів найближчим варіантом є саме шпулька, тобто катушка в машинах для намотки ниток. Проте це більше стосується сучасних швейних машинок, а у казці йдеться про старі веретена, в яких цей елемент механізму називався саме катушкою. Але перекладати цю лексичну одиницю саме цим еквівалентом не доречно, оскільки читачі, а саме діти, на яких орієнтоване оповідання, можуть не зрозуміти, що мав на увазі автор, до того ж втрачається відчуття образності. Саме тому треба підібрати такий варіант, який мав би і схоже значення, і був би зрозумілим читачу. Автори проаналізували наступні варіанти перекладу:

1) *Якось вона сиділа так, пряла і забруднила кров'ю веретено* [4].

Перекладач В. Воробйова пропонує передати лексичну одиницю *die Spule* іменником «веретено», застосувавши метод наближеного перекладу. Проте веретено – це повністю вся конструкція, яку використовують під час плетіння, а згідно з контекстом це повинно бути щось маленьке, щоб його легко було обмити у колодязі (продовження тексту). Таким чином це не найвдаліший переклад.

2) *Одного разу вона так порізала ниткою пальці, що кров'ю залило увесь починок* [7].

Переклад «починок» підбрав перекладач С. Сакидон. Це результат лексичних трансформацій, а саме способу заміни. Автори статті вважають його вдалим, оскільки починок – це пряжа, яка намотується на катушку. Виходячи з цього, автор практично не змінив значення, до того ж він зберіг образність і національний колорит, оскільки починок – це слово українського походження. Тож автору не тільки вдалося зберегти значення, а ще й надати йому суто українського забарвлення.

Висновки. Автори статті з'ясували, що безеквівалентна лексика відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. Спостереження авторів доводять, що безеквівалентна лексика як

складник образності тексту створює емоційно-експресивний підтекст, пов'язаний з ідеоетнічним компонентом значення, що висувається у смисловій ієрархії твору, є своєрідною функціонально-смисловою домінантою тексту. Безеквівалентна лексика наявна в кожній мові.

Проблема перекладу безеквівалентної лексики нині є глобальною, оскільки народи щодня обмінюються культурами, власними надбаннями. Проте кожна культура має свої характерні риси, те, чим вона відрізняється від іншої. Лінгвістів

це питання цікавить саме з огляду на реалії, які існують у культурі, спосіб їх відображення у мові. Таким чином постає проблема відсутності еквівалентів у «таргетових» мовах, що зумовлює мету цього дослідження.

Враховуючи той факт, що нові лексичні одиниці з'являються кожного дня, постає необхідність створення нових, більш сучасних підходів до перекладу та адаптування цієї лексики в інших мовах. Це нелегкий процес, а тому він потребує подальшого дослідження та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бархударов Л.С. Языки перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.
2. Волошина А. Безеквівалентна лексика близькоспоріднених мов: проблема семантичної структури // *Наукові записки. Випуск XXVI. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. С. 56–64.
3. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
4. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва : Междунар. отношения, 1980. 352 с.
5. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик. Москва : Институт русского языка им. А.С. Пушкина, 1999. 84 с.
6. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 153 с.
7. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія і практика перекладу. Німецька мова. Вінниця : Нова книга, 2006. 586 с.
8. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2006. 424 с.
9. Кочерган М.П. До питання про безеквівалентну лексику і лакуни та способи їх компенсації // *Проблеми зіставної семантики. Збірник статей за доповідями Міжнародної наукової конференції з проблем зіставної семантики 23-25 вересня 1999 р.* / Відп. ред. М.П. Кочерган. Київ, 1999. С. 42–45.
10. Латышев Л.К. Технология перевода. Учебное пособие по подготовке переводчиков (с немецким языком). Москва : НВИ-Тезаурус, 2001. 279 с.
11. Латышев Л.К. Перевод: Теория, практика и методика преподавания : Учеб. пособ. для перевод. фак. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 192 с.
12. Миропольська Н.Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика. Київ, 2002. 204 с.
13. Попова З.Д., Стернин И.А. Лексическая система языка (внутренняя организация, категориальный аппарат и приемы изучения). Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1984. 148 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Брати Грімм. Die Bremer Stadtmusikanten [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.de-online.ru/index/die_bremer_stadtmusikanten/0-153.
2. Брати Грімм. Frau Holle [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.grimmstories.com/de/grimm_maerchen/frau_holle.
3. Введенский А. Бременские музыканты [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://solnet.ee/skazki/022>.
4. Воробйова В. Пані Метелиця [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://казка.укр/pani_metelitsja.html.
5. Панова В. Бременські музиканти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://golernen.com/nauka/kazka-die-bremer-stadtmusikanten-bremenski-muzykanty>.
6. Сакидон С. Бременські музиканти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dobra-kazka.in.ua/kazky-za-avtoramy/grimm-brati/bremenski-muzikanti/>.
7. Сакидон С. Пані Метелиця [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ae-lib.org.ua/texts/grimm_tales_ua.htm.